

KÜTÜPHANELERİN GELİŞMESİNDE TEMEL UNSURLAR

İsmet PARMAKSIZOĞLU
Kütüphaneler Genel Müdürü

Kütüphaneler Haftası, Türkiye kütüphaneciliğinin akademik seviyedeki olusumunu halkımıza yansıtmak bakımından büyük bir değer taşımaktadır. Böyle gayretler, bir halk kurumu olan kütüphanelere karşı, zamanla, toplumsal ilginin gelişmesini sağlayacaktır.

Kültür hayatımızda kütüphaneler, gittikçe belirli bir yer tutmaya başlamış bulunmaktadır. Gerçekte bu kurumlar, geçmişleri itibariyle çok eski bir tarihe uzanmakla beraber, henüz aktüel bir konu olmak niteliğine erişmiş değillerdir.

İleri memleketlerde evin, ailenin hayatına karışan kütüphaneler, yurdumuzda henüz kesin bir ihtiyaç olarak benimsenmiş sayılamazlar. Bu bakımdan **Kütüphaneler Haftası**, bu kurumlarla toplum arasında sıcak ve yakın kaynaşmayı sağlayacak değerli teşebbüslerden biri olmak özelliğini taşımaktadır.

Kütüphane ve toplum ilişkileri konusunda, kütüphanecilere; sadece böyle bir haftada değil, bütün meslek hayatları boyunca düşen çeşitli görevler vardır. Bunlardan en önemlisi şüphesiz ki, kütüphanenin, eğitim ve öğretiminin ayrılmaz bir parçası olduğu fikrinin yerleştirilmesidir. Toplumun, okulun yanında ve okulla birlikte kütüphaneyi de düşünme alışkanlığına ulaştırılmasıdır.

Güntümüzün, başlıca tenkid konularından biri, az okuyan nesillerin yetişmekte olduğudur. Cumhuriyetin ilânından beri ilköğretimden Üniversiteye kadar eğitim ve öğretimin gelişmesi için sarf edilen bütün gayretlere rağmen varılan bu sonuç düşündürücüdür. Cumhuriyetin kuruluşundan beri okullardan, eğitim kurumlarından milyonlarca diploma dağıtılmış. Ama gazetelerimizin tirajlarına, en harekâlem romanların baskı tutarına bakılırsa şaşılacak bir sonuçla karşılaşılacaktır...

Memleketimizde 100.000'i aşkın bir öğretmen kitlesi, toplumu eğitmek, Türk kültürünü yerleştirmek, yaymak için çarpınıyor; onbinleri aşan çeşitli eğitim kurumlarında milyonlarca Türk çocuğu yetiştiriliyor; ama sonuç, arzu edilenin çok a't'nda kalıyor. Kütüphaneciler, bunun nedenlerini araştırmak ve tedbirlerini almakla yükümlüdür.

Halkı kütüphaneye, kitaba çeken nedenler arasında kütüphane binasının güzelliği ve koleksiyonlarının zenginliğinden önce, kütüphanecinin kişiliği gelmektedir. Çünkü, kütüphaneyi bir kitap deposu olmaktan kurtaracak, ona hareket ve canlılık kazandıracak olan Kütüphanecidir. Kütüphaneci kütüphaneyle okul arasındaki paralelliği sağlayan, kitapla halk arasındaki bağlantıyı kuran kimsedir.

Türkiyedeki kütüphanecilik hareketlerine bir göz atarsak, Konya'da, Niğde'de, İstanbul'da, Ürgüp'te, İzmir'de, Ordu'da, v.b. yerlerde kütüphaneciliğin vardığı mutlu sonuçların bölgeyle, halkın kültür seviyesi ile ilgisi ve ilişiği olmadığını görürüz. Bu bölgelerdeki başarıyı, okutmayı yaymak, okuyan nesilleri yetiştirmek, kütüphane-

lerimizi okullarmızla paralellığe ulaştırmak görevinde olan idealist, fedakâr kütüphanecilerimiz sağlamışlardır.

Bir ilde, bir ilçede kütüphanenin kurulmuş olması bir sonuç değil, elbette başlangıçtır. Binlerce, milyonlarca kitaba sahip olmak bir kütüphaneye değer kazandırabilir. Fakat bu kitaplar sadece rafları dolduruyorsa, bu kitapları harekete getiren, onlara canlılık veren kütüphaneciler bulunmuyorsa, o kütüphane hiçbir zaman bir kitap deposu olmak seviyesinden kurtulamaz.

Kütüphaneciliğin gelişmesinde şüphesiz ki, ikinci unsur halktır. Kütüphaneciliğimizin kaderini elbette halkımız tayin edecektir. Onun gelişen ve kalkınan Türkiye'de kütüphaneye ve kitaba karşı duyacağı ilgi bu kaderde başlıca etken olacaktır. Son yıllarda Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün karşılaştığı teklifler, çeşitli dilekler, hatta baskılar bu konuda bize büyük ümitler vermektedir.

Şu gerçeği belirtelim ki, her yönde, her konuda olduğu gibi, kütüphane konusunda da Türk halkı artık ne istediğini bilen bir olgunluğa ulaşma yolundadır. Ordu, Kayseri ve Aydın köylerinin kendi kendilerine giriştikleri teşebbüsler, sayıları 90'ı aşan kütüphane yapırma dernekleri, 200'e yaklaşan kütüphane yaşatma dernekleri, özel idarelerin, belediyelerin yüzbinlerce lira değerindeki arsalarını kütüphanelere vermeleri, yurttaşların onbinleri aşan kitap bağışları, milyonluk binalarını kütüphane hizmetine vakfetmeleri... Bütün bunlar kütüphaneciler için umut ve teselli kaynağı olan ve azmimizi kamçılایan örneklerdir. Tek üzüntümüz halkın isteklerine yetememektir.

Kütüphaneciliğimizin kaderinde rol alan üçüncü etken devlettir, yönetimdir. Yönetim kademesinde Türk kütüphaneciliği gelişme bakımından Cumhuriyetimizin öteki kurumlarına göre daha ağır, daha sessiz bir oluşma içindedir. Kütüphaneler Müfettişliğinden Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne geçiş, yarım yüzyıllık bir zamana ihtiyaç gösterdiği gibi, Millî Kütüphanenin doğuşu, kütüphanecilik öğretimi yapan kurumların açılışı, kütüphaneciliğin ayrı bir öğrenime dayanan bir meslek oluşunun anlaşılması, hele kütüphanecilerimizin yetiştirilmesinde hizmet öncesi eğitimin devlete kabul edilmesi, yıllarca süren sessiz gayretler sonunda mümkün olabilmıştır. Türkiye'nin ilk başarılı devresinde, devletin, Cumhuriyetin kuruluşundan tam 40 yıl sonra, kütüphane binalarını yaptırmayı kabul etmesi de bir başarıdır. Ancak kütüphanelere yapılacak yatırımların doğrudan doğruya sonuç vermemesi, öteki yatırımları destekliyen kapalı verimle kalması kütüphanelerin, okulların dışında, fonksiyonel eğitimin gerisinde ikinci derecede, belki de daha geride bir eğitim kurumu olarak düşünülmesine yol açmıştır. Plândaki bu anlayışın değişmesi gerekir. Kütüphaneler, fonksiyonel eğitimle birlikte gerçek değer ve seviyesine ulaşacaktır.

Bugün karşılaştığımız maddî aksaklıkların yanında, kütüphanecilerin özlük hakları da ayrı bir problem teşkil etmektedir. Kütüphanecilerin özlük haklarını batı seviyesinde anlamak, düşünmek, onlara akademik hüviyetler sağlamak, hayalden öteye geçemez. Fakat kütüphaneciye, aldığı öğretim seviyesine göre en aşağı, öğretmenlerin hak ve derecelerini sağlamak ilk amacımız olmalıdır. Sınıf öğretmenine tanınan hakları bir öğretmen kütüphaneciye de vermek, Süleymaniye Kütüphanesi Müdürlüğü'nü veya Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürlüğü'nü en azından yüksek okullarımızın müdürlükleri seviyesinde değerlendirmek yönetiminin başlıca sorunlarından olmamalıdır.

Anlayışımıza göre, Kütüphanelerimizin beklenen, arzu edilen hizmeti görebilmeleri için personel, halk ve devlet ilişkilerini dengeli bir şekilde yürütmek gerekir. Bu üç unsur tam bir anlayış içinde işbirliği yaptığı nisbette Türkiye'de halk kütüphaneciliği beklediğimiz seviyeye yaklaşacaktır.